

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Vliv rodiny na osobnost dítěte

Bakalářská práce

Lenka Průchová

Bibliografický záznam

PRŮCHOVÁ, Lenka. *Vliv rodiny na osobnost dítěte: Bakalářská práce.*

Olomouc: UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Pedagogická fakulta, 2023.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.

Anotace

Jméno a příjmení:	Lenka Průchová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Vliv rodiny na osobnost dítěte
Název práce v angličtině:	The influence of the family on the child's personality
Anotace práce:	Bakalářská práce na téma „Vliv rodiny na osobnost dítěte“. Jejím cílem je prozkoumat vliv rodiny na osobnost dítěte. V práci jsou popsány různé faktory, které ovlivňují osobnost dítěte v rodině, jako jsou vztahy mezi rodiči, výchovné styly, rodinné tradice a rituály, vliv prostředí a genetické faktory. Dále jsou v práci uvedeny výzkumné studie a výsledky, které se týkají vlivu rodiny na osobnost dítěte. Na základě těchto studií je zjištěno, že rodina má zásadní vliv na osobnost dítěte, a to jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. V závěru práce jsou navržena doporučení pro rodiče, prarodiče nebo i vychovatele, jak vytvořit pro dítě optimální rodinné prostředí pro jeho zdravý

	vývoj osobnosti.
Klíčová slova:	Dítě, genetické faktory, osobnost, rodina, rodinné tradice, výchovné styly, výzkumné studie, vztahy.
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis deals with “The influence of the family on the child's personality”. The aim of the bachelor thesis is to analyze the influence of the family on the child's personality. Various factors are described in the thesis, that influence the child's personality in his family as relations between the parents, educational styles, family traditions and rituals, environmental influence and a genetic factor. The thesis also includes research studies and results that relate to the influence of the family on the child's personality. Based on these studies, it is detected that the family has a major influence on the child's personality, both in a positive and a negative sense. In the final part of the thesis the recommendations are suggested for the parents, grandparents or for the educators how to create an optimal family environment for the child and his healthy personality development.
Klíčová slova v angličtině:	Child, education styles, environmental influence, family, family traditions, genetic factors, relationships, research studies.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím pouze citovaných literárních pramenů.

Souhlasím, aby byla bakalářská práce zveřejněna.

V Olomouci dne 19. 4. 2023

.....

Lenka Průchová

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní PhDr. Jitce Plischke, Ph.D., za její ochotu, velkou trpělivost a odborné rady při vedení mé práce. Děkuji i mé rodině, která mi byla během celého studia velkou oporou.

OBSAH

OBSAH	6
1. ÚVOD	8
2. TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1. RODINA	9
2.1.1. <i>Pojem rodina</i>	9
2.1.2. <i>Rodinný systém</i>	10
2.1.3. <i>Rodina s jedním biologickým rodičem</i>	12
2.1.4. <i>Náhradní rodina</i>	13
2.1.5. <i>Rodina s jedním rodičem</i>	14
2.1.6. <i>Rodina s dítětem ve střídavé péči</i>	15
2.2. Výchova v rodině	16
2.2.1. <i>Styly výchovy</i>	17
2.2.2. <i>Výchova k hodnotám v rodině</i>	20
2.3. Osobnost	20
2.3.1. <i>Osobnost dítěte</i>	21
2.3.2. <i>Vývoj osobnosti</i>	21
2.3.3. <i>Socializace dítěte v rodině</i>	23
2.4. Volnočasové aktivity a vliv rodiny na ně	24
2.5. Vzdělávání dítěte a vliv rodiny	25
2.6. Shrnutí teoretické části	26
3. PRAKTICKÁ ČÁST	27
3.1. Metodologie výzkumu, strategie a nástroje	27
3.1.1. <i>Strategie výzkumu</i>	27
3.1.2. <i>Nástroje</i>	27
3.1.3. <i>Analýza dat</i>	27
3.1.4. <i>Práva a ochrana respondentů</i>	27
3.2. Výzkumné cíle a otázky	27
3.3. Výzkumný soubor	28
3.4. Cíle praktické části	29
3.5. Charakteristika vzorových rodin	29
3.6. Výzkumný problém	30
3.7. Otázky zaměřené na rozhovor s rodiči	31
3.8. Výzkumné předpoklady	32
3.9. Otevřené kódování	32

3.9.1.	<i>Identifikovaná témata v rozhovorech</i>	32
3.9.2.	<i>Interpretace rozhovorů s rodiči</i>	33
3.10.	Diskuse	35
4.	ZÁVĚR	39
5.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
	<i>Příloha –vzor rozhovoru s úplnou rodinou (Jana a Lukáš)</i>	44

1. ÚVOD

Rodina je základním stavebním kamenem společnosti a má zásadní vliv na osobnost jedince. V dnešní době se však s nárůstem rozvodů a neustálým růstem počtu samostatně žijících lidí vyskytuje mnoho rodinných modelů. Toto téma se sice týká všech rodičů, ale teoreticky se o toto téma zajímá málokdo. Možná si to ani neuvědomujeme, ale pro většinu z nás je rodina nejdůležitější součástí života a v životě také nejvlivnějším činitelem. Nejen pro naši existenci, ale také o to, kde jsme a co děláme. Rodiče stojí za nejdůležitějšími rozhodnutími a na dítě mají největší vliv při vytváření hodnot, vykonávání aktivit a také u osvojování určitého chování. Musí být dítěti dobrým vzorem. Předložením této bakalářské práce si může každý z nás vzpomenout na své dětství a zavzpomínat na to, s jakými výchovnými styly jsme se od našich rodičů setkali a můžeme si říct, co nám výchova našich rodičů a prarodičů dala, zda bychom ji hodnotili kladně nebo záporně a zda budeme vlastním dětem stejnými rodiči nebo i lepšími rodiči. Už to, že se dítě narodí, je vlastně velký zázrak života. Sledujeme jeho vývoj a uvědomujeme si, jaké úžasné možnosti jsou v něm ukryty. Před našima očima se rozvíjí, přijímá všechno, co mu my poskytneme. Je to jakýsi stavební materiál, který zpracováváme a přetváříme v příští osobnost (Matějček, 1986). Vychovávat děti je velice složité, citlivé, ale občas i dost náročné. Jako pedagog v mateřské škole poznávám hodně dětí, z různých podmínek a ovlivněných různými výchovnými vlivy, proto jsem se rozhodla i tomuto tématu věnovat v mé bakalářské práci.

Mým cílem v této bakalářské práci bylo analyzovat faktory, které ovlivňují výchovu, vzdělávání a zejména vývoj osobnosti dítěte. V dnešní době se často setkáváme s neúspěšnými žáky ve škole a jedním z faktorů, který to může způsobovat, je rodina. V této práci se budu zaměřovat na vliv rodiny na osobnost dítěte a jak rodinné prostředí a osoby ovlivňují výchovu dítěte. Chtěla jsem zjistit, do jaké míry má úplnost rodiny vliv na rozvoj dítěte a zda úplná rodina poskytuje nejoptimálnější podmínky pro jeho výchovu a rozvoj.

Teoretická část se věnovala rodině jako takové, její funkci a postavení dítěte v ní.

Praktická část práce byla pomocí rozhovorů popisovat vliv úplnosti a neúplnosti rodiny na rodinnou atmosféru, rodinné vztahy a vývoj osobnosti dítěte. Praktickou část jsem zaměřovala na porovnání vývoje osobnosti dětí předškolního a mladšího školního věku a vlivu rodiny na jejich osobnostní vývoj. V práci jsou popsány některé faktory, které mají nejzásadnější vliv na osobnost dítěte v rodině. Vztahy mezi rodiči jsou klíčové pro vytváření harmonického rodinného prostředí. Konfliktní vztahy mohou mít negativní dopad na dítě a jeho osobnost.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. RODINA

Rodina je základní sociální jednotka, která se skládá z jednotlivců spojených různými vztahy a vazbami, jako jsou manželství, příbuzenstvo nebo osvojení. Vzájemné vztahy a role členů rodiny se mohou v průběhu času měnit a vyvíjet.

Rodina plní mnoho funkcí, jako je poskytování emocionální a praktické podpory svým členům, zajištění jejich základních potřeb, výchova a vzdělávání dětí, přenos hodnot a tradice mezi generacemi a mnoho dalších (Sobotková, 2007).

„Rodina v dnešní době je zasazena jako snad jiné zřízení rozsáhlými a hlubokými změnami, postupujícími v rychlém sledu ve společnosti a v kultuře. Mnoho rodin zůstává v této situaci věrno hodnotám, jež tvoří základ rodinného zřízení. V jiných zase zavládla nejistota a rozpaky pokud jde o vlastní rodinné úkoly rovněž pochybnosti a téměř úplná nevědomost o hlavním účelu a pravdě manželského a rodinného života. Konečně dalším rodinám brání nejruznější situace, vyvolané nespravedlností, v jejich základních právech.“ (Jeřábková, 1993, str 25-26).

2.1.1. *Pojem rodina*

Pojem rodina se obvykle používá k označení skupiny osob, které jsou mezi sebou příbuzné v rámci společnosti. V různých kulturách a společnostech však tento pojem může mít významově různé formy.

Tradičně se rodina skládá z rodičů a jejich dětí, avšak v moderní době se tento koncept rozšířil a zahrnuje i jiné formy soužití, jako jsou například patchworkové rodiny, kde rodiče mají děti z různých vztahů (Antier, 2005).

Rodina je často hodnocena za důležitou sociální instituci, která má pro jednotlivce zásadní význam. V rámci rodiny se děti učí sociálním a morálním hodnotám, navazují mezi sebou vztahy a získávají se základní dovednosti pro život. Rodina také může sloužit jako podpůrná síť v krizových situacích a poskytuje jedincům pocit sounáležitosti a bezpečí (Sobotková, 2007).

Rodina nesporně patří mezi nejdůležitější instituce, které nalézáme v nějaké formě v každé společnosti. Je pod ochranou jak státních zákonů, tak mezinárodních deklarácí a paktů o lidských právech (Jeřábková, 1993).

Rodina je přirozené prostředí, které má na výchovu největší vliv. Její výchovná role je nezastupitelná. Zůstává primární skupinou v procesu socializace dítěte. Jde o proces, při kterém se dítě začleňuje do společnosti a rozvíjí se jako společenská bytost. Vzájemným

působením dítěte a druhých lidí i celou společností se formuje jedinečná osobnost (Čáp, Mareš, 2001).

Fungující rodina zabezpečuje dítěti od narození základní potřeby: pocit jistoty, potřebu bezpečí, citové zázemí, rozvoj osobnosti, potřebu společenského uznání a uplatnění, potřebu otevřené budoucnosti (Matějček, 1986).

Rodina může být různě strukturovaná v závislosti na kultuře a společnosti, ve které se nachází. Tradiční rodina obvykle zahrnuje rodiče a děti, kde je otec hlavou rodiny a matka se stará o domácnost a děti. Nicméně v moderní době dle Možného (2006) se vyskytují různé typy rodin, jako jsou:

- a) rodiny s jedním rodičem;
- b) rodiny s rozvedenými nebo rozdělenými rodiči;
- c) rodiny se stejným pohlavím rodičů;
- d) adoptivní rodiny;
- e) aj.

Vztahy v rodině mohou být různé a mohou být ovlivněny:

- a) věkem;
- b) pohlavím;
- c) kulturou;
- d) společenskými změnami;
- e) a mnoha dalšími faktory.

Zdravé rodinné vztahy jsou založeny na:

- a) komunikaci;
- b) respektu;
- c) důvěře;
- d) spolupráci.

„Rodičovská role je důležitou součástí identity dospělého člověka.“ (Vágnerová, 2000, str.344).

2.1.2. Rodinný systém

Rodinný systém se obvykle vztahuje na způsob, jakými jsou členové rodiny organizováni a jakým způsobem na sebe vzájemně reagují. Z pohledu sociologie systém rodiny zahrnuje jak vnější strukturu a dynamiku rodiny, tak i vztahy mezi jednotlivými členy rodiny a vzájemné interakce (Matoušek a kol., 2003).

Ivo Možný (1990) vyjadřuje: „*Rodina je dnes vnímána současně v řádu světa ji obklopujícího jako instituce racionální, pragmatická, funkčně vertikálně, hierarchizovaná a kulturně omezující a současně jako zvláštní soukromý svět autenticky, spontaneity, přirozené rovnosti a emocionalit*“ (Sobotková, 2001, str. 22).

Mezi první, kteří popsali rodinné systémy jsou Kantor a Lehr (1975). Základní charakteristiku rodinných systémů shrnují do čtyř tezí:

- Rodinné systémy jsou organizačně složité – rodiny vytvářejí vzájemně propojené vztahy, vzájemně se ovlivňují.
- Rodinné systémy jsou otevřené – to umožňuje schopnost změny.
- Rodinné systémy jsou adaptabilní – vyvíjejí se na základě reakcí na podněty.
- Rodinné systémy jsou systémy průběžné informační výměny (Sobotková, 2001).

Každá rodina si prochází určitými vývojovými cykly, které jsou postupně ovlivněny mnohými vnějšími či vnitřními faktory:

- normativními – narození dítěte, vstup do školy, odchod dospělého dítěte od rodičů;
- nenormativními – neočekávané události – narození postiženého dítěte, rozvod, úmrtí;
- vlivy společné lidem určité generace – změny politického režimu.

Současná rodina prochází krizí, má celou řadu společenských dopadů a to z následujících důvodů podle Sobotkové (2007):

Rozpad tradičních rodin: Tradiční rodina se skládá z manželů a jejich biologických dětí. Nicméně v posledních letech se výrazně zvyšuje počet rozvodů, což vede ke vzniku rozvedených rodin a mnoha samotných rodičů.

Ekonomická nestabilita: Mnoho rodin má problémy s financemi, což vede ke stresu a konfliktům v rodině. Rodiče mohou být nuceni pracovat více hodin, což může vést ke ztrátě rovnováhy mezi prací a rodinným životem.

Digitalizace: Moderní technologie, jako jsou sociální sítě a mobilní telefony, mohou mít negativní dopad na rodinu. Někdy mohou rodinné vztahy utrpět kvůli nadměrnému používání technologie a nedostatku osobního kontaktu.

Ztráta tradičních hodnot: Někteří lidé se obávají, že moderní společnost ztrácí tradiční hodnoty, jako jsou vzájemná podpora, respekt a odpovědnost. Tento trend může mít negativní dopad na rodinné vztahy.

Nicméně, je důležité poznamenat, že mnoho rodin funguje bez větších problémů a řada společností se snaží podporovat rodinný život a vytvářet podmínky pro jeho prosperitu.

„Ať plámujeme a předvídáme budoucnost lidské rodiny se sebevětší odbornou znalostí, nezaujatostí, odpovědností a zdrženlivostí, činíme, tak zároveň i s velmi lidským vědomím, že nakonec i naše děti čeká budoucnost stejně netušená jako čekala nás. A není právě na tom to nejhezčí.“ (Možný, 1990, str. 196).

2.1.3. Rodina s jedním biologickým rodičem

Rodina s jedním biologickým rodičem podle Paloncyové (2019) je rodinný typ, kde dítě žije pouze s jedním rodičem a bez druhého biologického rodiče. Může se jednat o rozvedené rodiče, kde druhý rodič žije mimo domácnost, nebo o situaci, kde druhý rodič zemřel nebo není schopen se o dítě postarat.

Doplňená rodina zahrnuje situaci, kdy jeden z rodičů je nahrazen nevlastním rodičem, čímž vzniká nové rodinné společenství. Tento typ rodiny často znamená, že rodiče se musí vypořádat s výchovou dětí jiných lidí. Nevlastní rodič přináší do nové rodiny své zvyky a zvyklosti z předešlého rodinného prostředí. Je důležité, aby se oba rodinné modely a zvyky vzájemně skloubily do jednoho (Satirová, 2006).

Tento typ rodiny se stává stále běžnějším kvůli nárůstu počtu rozvodů a porodů mimo manželství. Rodiny s jedním biologickým rodičem se často potýkají s mnoha výzvami a stresy, zejména v případech, kdy jediný rodič musí plnit všechny rodičovské povinnosti.

Jediný rodič se musí vypořádat s mnoha úkoly, jako je výchova dítěte, plnění finančních povinností, péče o domácnost, práce a sociální interakce s dítětem. Tyto úkoly mohou být velmi náročné, a proto je důležité, aby rodič měl dostatek podpory ze strany rodiny, přátel a komunity.

Nicméně rodiny s jedním biologickým rodičem mohou být velmi úspěšné, pokud rodič dokáže najít způsob, jak plnit všechny své rodičovské povinnosti a zároveň si udržet svou kariéru a sociální život. Mnoho organizací poskytuje podporu pro jednotlivé rodiče, jako jsou kurzy výchovy dětí, finanční pomoc a psychologické poradenství, aby se pomohlo zvládnout výzvy, které taková rodina může přinést.

Nevlastní matka

Nevlastní matku Sobotková (2007) charakterizuje jako ženu, která není biologickou matkou, ale má rodičovskou roli vůči dítěti. Může se jednat o novou partnerku otce nebo osvojitelku, která se stala matkou dítěte, ačkoliv toto dítě není jejím biologickým potomkem.

Vztah mezi nevlastní matkou a dítětem může být velmi složitý. Pokud je vztah mezi nevlastní matkou a biologickou matkou pozitivní, může to usnadnit situaci. Nicméně, pokud biologická matka není v kontaktu s dítětem a nevlastní matka se stane hlavní osobou, která se stará o dítě, může to být pro dítě a nevlastní matku velmi náročné.

Nevlastní matky se často snaží získat respekt a důvěru dítěte tím, že se věnují jeho zájmům, aktivitám a problémům, ale zároveň musí respektovat rodičovskou autoritu biologického otce a zachovávat respekt k biologické matce, pokud je přítomna.

Nevlastní otec

Nevlastní otec dle Matějčka (1994) je muž, který není biologickým otcem, ale má rodičovskou roli vůči dítěti. Může se jednat o nového partnera matky nebo osvojitele, který se stal otcem dítěte, ačkoliv toto dítě není jeho biologickým potomkem.

Vztah mezi nevlastním otcem a dítětem může být velmi složitý, zejména pokud je biologický otec stále přítomen v životě dítěte. Nevlastní otec se snaží získat respekt a důvěru dítěte tím, že se věnuje jeho zájmům, aktivitám a problémům, ale zároveň musí respektovat rodičovskou autoritu biologického otce.

Někdy se může stát, že vztah mezi nevlastním otcem a biologickým otcem není pozitivní, což může vést k napětí a konfliktům. V takových případech je důležité, aby oba muži spolupracovali, aby zajistili nejlepší možnou péči o dítě a aby byla vytvořena pozitivní a stabilní rodinná dynamika.

V každém případě je důležité, aby nevlastní rodič a biologický rodič spolupracovali a aby byla vytvořena pozitivní a stabilní rodinná dynamika. V některých případech může být vhodné vyhledat pomoc profesionálního terapeuta nebo psychologa, aby pomohl rodině zvládnout složité situace a vztahy.

2.1.4. Náhradní rodina

Náhradní rodina podle Matějčka (1994) je rodina, kde dítě žije s jinými lidmi než se svými biologickými rodiči. Tento pojem zahrnuje různé typy náhradních rodin, jako jsou osvojovací rodiny, pěstounské rodiny, náhradní rodiny pro pěstounskou péči, a další.

Osvojování je proces, kdy dítě přechází z biologické rodiny do nové rodiny, kde se stává právně a v praxi součástí nové rodiny. Osvojení může být prováděno buď doma, nebo v instituci.

Pěstounská péče je druh náhradní rodiny, kdy dítě žije s pěstouny, kteří se o něj starají jako o své vlastní dítě, ale dítě si zachovává své příjmení a právní vazbu na svou biologickou rodinu. Pěstounskou péči může poskytovat jedna osoba nebo pár.

Dalším typem náhradní rodiny je náhradní rodina pro pěstounskou péči, což je druh rodiny, kde děti, které potřebují více než běžnou pěstounskou péči, mohou žít s osobami, které mají zvláštní kvalifikace nebo dovednosti.

Náhradní rodiny mohou být velmi důležité pro děti, které nejsou schopny žít se svými biologickými rodiči kvůli různým důvodům, jako jsou zneužívání, zanedbávání, rozvod nebo úmrtí rodičů. Tyto rodiny mohou poskytnout dětem bezpečné a stabilní prostředí, kde mohou růst a rozvíjet se. Nicméně, i v náhradních rodinách se mohou objevovat výzvy a problémy, jako jsou trauma, přizpůsobení novému prostředí, vztahy s biologickou rodinou a další. Je důležité poskytnout podporu jak dětem, tak i náhradní rodině v řešení těchto problémů.

2.1.5. Rodina s jedním rodičem

Rozchod mezi partnery a úmrtí člena rodiny jsou považovány za jedny z nejtraumatičtějších zážitků, které může dítě zažít v životě. Tyto události způsobují rodině nejistotu a změny, které ovlivňují všechny členy rodiny, včetně těch, kteří odcházejí. Je také důležité zvážit, kdy dítě vyrůstá v neúplné rodině, zda chybí otec nebo matka, a jak moc je dítě citově vázáno na rodiče, který opouští rodinu (Fontana, 2010).

Jednorodičovské (neúplné) rodiny mohou mít specifické výzvy, jako je zajištění výchovy a péče o dítě bez pomoci druhého rodiče, finanční potíže nebo nedostatek času na zvládnutí všech potřeb rodiny. Zároveň mohou být tyto rodiny velmi silné a soudržné, kdy se jeden rodič věnuje dítěti naplno a vytváří s ním pevnou a stabilní vazbu.

V takových rodinách mohou být také důležití další příbuzní, kteří mohou pomáhat s výchovou dítětem, jako jsou prarodiče nebo strýcové a tety. Je důležité, aby se jednorodičovské rodiny necítili izolovaně a měly přístup k podpoře a zdrojům, které jim mohou pomoci vypořádat se s výzvami spojenými s výchovou dítětem.

Matka vychovávající dítě sama

Matka, kterou Sobotková (2007) vidí jako ženu, která vychovává dítě sama, čelí mnoha výzvám, ale zároveň má také mnoho možností, jak se s těmito výzvami vypořádat a jak své dítě dobře vychovat.

Otec vychovávající dítě sám

Otec, který vychovává dítě sám, se také setkává dle Sobotkové (2007) s mnoha výzvami, ale existuje mnoho způsobů, jak se s nimi vypořádat a zajistit pro své dítě zdravý a šťastný život.

- 1) Matka/otec musí být schopni najít zdroje podpory pro sebe i své dítě. To může zahrnovat rodinné příslušníky, přátele, komunitní organizace nebo profesionály, jako jsou lékaři, poradci a sociální pracovníci. Matka/ otec by měli být otevřený a aktivně hledat podporu, aby se vyhnuli pocitu izolace a vyhoření.
- 2) Matka/otec by měli být schopni plánovat svůj čas a prioritizovat úkoly tak, aby měli dostatek času pro sebe i své dítě. Je důležité, aby si matka/ otec uvědomili, že není možné dělat všechno a že někdy je nutné delegovat úkoly nebo požádat o pomoc.
- 3) Matka/otec by měli být schopni komunikovat s dítětem a být vstřícný k jeho potřebám a zájmům. Je důležité, aby si matka/otec uvědomili, že jejich dítě je jedinečné a má své vlastní potřeby, zájmy a způsoby učení. Matka/ otec by měli být schopni poskytnout svému dítěti podporu a povzbuzení, aby se cítilo bezpečně a důvěrně.
- 4) Matka/ otec by měli být schopni se o sebe starat a pečovat o své zdraví a blaho. Je důležité, aby si matka/otec uvědomili, že není sobecké myslet na sebe a že pečování o své vlastní potřeby je klíčové pro to, aby mohli být plně k dispozici svému dítěti.

Výchova dítěte sama může být náročná, ale s podporou a pečlivým plánováním může matka nebo otec tuto výzvu zvládnout a zajistit pro své dítě zdravé a šťastné prostředí.

2.1.6. Rodina s dítětem ve střídavé péči

Rodina s dítětem ve střídavé péči se setkává s mnoha výzvami, ale podle Fučíka a Šolcové (2022) existuje několik způsobů, jak se s nimi vypořádat a zajistit pro dítě zdravé a šťastné prostředí v obou domovech.

- 1) Je důležité, aby se oba rodiče snažili spolupracovat a komunikovat, aby se zajistilo, že dítě bude mít konzistentní a stabilní prostředí v obou domovech. Rodiče by měli spolupracovat na stanovení pravidel a očekávání pro dítě v obou domovech a měli by být schopni se dohodnout na společném plánu střídavé péče, který bude respektovat potřeby dítěte.
- 2) Je důležité, aby si oba rodiče uvědomili, že střídavá péče může být pro dítě stresující a může vést k pocitu ztráty stability. Rodiče by měli s dítětem aktivně komunikovat a vysvětlovat mu, co se děje, a proč je to tak důležité pro jeho blaho. Dítě by mělo být povzbuzováno, aby vyjádřilo své pocity a obavy a aby se cítilo bezpečně a důvěrně.
- 3) Je důležité, aby se v obou domovech vytvořilo prostředí, které bude pro dítě přívětivé a bezpečné. Každý z rodičů by měl mít prostředky a vybavení, které odpovídá

potřebám dítěte, jako jsou hračky, oblečení a další věci, které mu umožní cítit se jako doma v obou domovech.

- 4) Je důležité, aby se oba rodiče snažili udržet konzistentní rutinu a rozvrh v obou domovech. Dítě by mělo mít jasnou představu o tom, co se bude dít v obou domovech a kdy se bude dít. To pomůže dítěti cítit se bezpečně a usnadní mu přizpůsobení se nové situaci.

Výchova dítěte ve střídavé péči může být výzvou, ale s pečlivým plánováním, spoluprací a pozorností k potřebám dítěte mohou oba rodiče zajistit pro dítě zdravé a šťastné prostředí v obou domovech.

Dle mého názoru je rodina důležitou klíčovou sociální skupinou, která hraje zásadní roli v procesu výchovy dětí. Rodina by měla pomáhat dětem rozvíjet se jako jedinečné osobnosti a podporovat jejich růst a vývoj. Rodiče a další členové rodiny mají významný vliv na děti a jejich výchovu, a je důležité poskytovat podporu a prostředky pro pozitivní a zdravou výchovu.

2.2. Výchova v rodině

Výchova v rodině je velmi důležitou součástí výchovného procesu dítěte. Rodina je pro dítě prvním a nejdůležitějším prostředím, kde se učí základním hodnotám, návykům a chování, které mohou být úspěšným a spokojeným v životě.

Výchova v rodině by měla být založena na respektu, důvěře a láskyplné komunikaci mezi rodiči a dítětem. Rodiče by měli být příkladem pro své děti a vést je správným směrem pomocí pozitivního posilování a podpory.

Důležitým prvkem výchovy v rodině je také stanovení pravidel a hranic, které jsou pro dítě důležité pro jeho bezpečnost a vývoj. Tato pravidla by měla být považována za spravedlivou a měla by být přizpůsobena věku a potřebám dítěte.

Je také důležité, aby rodiče trávili čas se svými dětmi a podporovali je ve svých zájmech a aktivitách. Důvěra a podpora rodiny jsou klíčové pro sebevědomí a sebedůvěru dítěte.

Výchova v rodině by měla být citlivá k individuálním potřebám a rozdílnostem jednotlivých dětí. Rodiče by měli být schopni přizpůsobit svůj přístup a metody výchovy tak, aby odpovídaly charakteru a potřebám každého dítěte.

Celkově je výchova v klíčovém vývoji dítěte a přípravě rodiny na úspěšný a spokojený život. Rodina by měla být pro dítě bezpečným a láskyplným prostředím, které mu poskytuje podporu, důvěru a lásku.

2.2.1. *Styly výchovy*

„Termín způsob výchovy, popřípadě výchovný styl, vyčleňuje z vysoce složitého souboru výchovných procesů klíčové momenty: zejména emoční vztahy dospělých a dětí, jejich způsob komunikace, velikost požadavků na dítě, způsob jejich kladení a kontroly. Projevuje se též volbou výchovných prostředků a způsobem reagování dítěte na ně. (Čáp, 2001. str. 303)

Styly výchovy se obecně podle Procházky (2012) rozlišují na několik typů, z nichž každý má své specifické rysy a přístupy:

Demokratický styl výchovy: u tohoto stylu se zaměřuje na poskytnutí dětem možnosti se rozhodování týká se jejich životů a učení se převzít odpovědnost za svou vlastní. Tento styl výchovy klade důraz na spolupráci mezi dětmi a dospělými, na vytváření podpůrného a inkluzivního prostředí a na respektování dětských názorů a potřeb.

Demokratický styl výchovy vychází z předpokladů, že děti jsou schopny se učit nejen od dospělých, ale také od svých vrstevníků a ze svého okolí. Dospělí tedy hrají spíše roli facilitátorů, kteří chtějí dětem vlastním aktivní podíl na svém učení a řízení vlastního chování. V takovém prostředí se děti učí, jak spolupracovat s ostatními, vyjadřovat své názory a zájmy, respektovat názory a zájmy ostatních, řešit konflikty a rozhodovat se na základě informací a argumentů. Tento styl výchovy také podporuje vytváření pozitivního klimatu vztahů mezi dětmi a dospělými, což je klíčové pro vývoj emocionální inteligence a sebevědomí dítěte.

Demokratický styl výchovy se často uplatňuje v rámci demokratických škol a výchovných zařízení, ale používá i v běžné rodinné atmosféře. Jeho cílem je vychovat samostatné, zodpovědné a společensky angažované jedince, kteří jsou schopni aktivně přispívat k rozvoji společnosti.

Liberální styl výchovy: se soustředí na podporu individuální svobody a autonomie dětí. Tento styl výchovy požaduje, že každé je jedinečné a mělo by mít právo na rozhodování o svých vlastních zájmech a preferencích.

V liberálním stylu jsou děti hodnoceny za rovnocenné partnerské výchovy v procesu vzdělávání a výchovy. Rodiče a pedagogové mají povinnost podporovat dítě ve výběru jeho vlastních zájmů a aktivit a umožnit mu svobodné projevy jedinečného já. Tento styl výchovy také klade důraz na respektování dětských hranic a individuálních potřeb.

Liberální styl výchovy může mít pozitivní vliv na sebevědomí a samostatnost dítěte, ale zároveň vyžaduje velkou míru odpovědnosti ze strany dítěte a vzdělávacích pracovníků. Z

tohoto důvodu může být tento styl problematické výchovy, pokud není dostatečně zajištěný jasnými hranicemi a pravidly.

V praxi se tento styl výchovy často uplatňuje v rámci liberálních rodin a škol, kde se snaží podporovat svobodu a autonomii dětí. Nicméně, mnoho rodičů a pedagogů preferuje kombinaci různých stylů výchovy, aby co nejvíce přispělo k vývoji dítěte a jeho celkovému blahobytu.

Autoritářský styl výchovy: se soustředí na kontrolu a disciplínu dítěte. Tento styl výchovy klade velký důraz na poslušnost a podřízenost autoritě, což znamená, že dítě musí být poslušné a respektovat rozhodnutí dospělého bez ohledu na vlastní názor a potřeby.

V autoritářském stylu výchovy jsou rodiče a pedagogové velmi striktní a často využívají tresty a kritiku k udržení disciplíny a řádu. Tento styl výchovy může být účinný v krátkodobém horizontu, ale může mít negativní vliv na sebevědomí, sebehodnocení a emoční zdraví dítěte. Děti vychované v autoritářském stylu mohou mít tendenci být pasivní, nesamostatné a nedůvěřivé k ostatním.

V praxi se tento styl výchovy může objevovat v různých formách, jako jsou například příliš striktní pravidla, nedostatek povzbuzení a podpory, nerespektování dětských hranic a potřeb, nebo využívání fyzického trestu jako prostředku disciplíny.

Je důležité mít vliv na vývoj, že autoritářský styl výchovy může mít negativní dopad dítěte a že existují alternativní způsoby výchovy, které mohou být mnohem pozitivnější a horší. Vhodné alternativy zahrnují například demokratický nebo respektující styl výchovy, který klade důraz na respektování dětských potřeb a individuální svobody a podporují aktivní a kreativní učení.

Permisivní styl výchovy: je charakterizován nedostatkem pravidel a omezení pro děti. V tomto stylu výchovy se dětem často dovoluje dělat, co chci, bez ohledu na to, zda je to pro ně přínosné nebo nebezpečné. Permisivní rodiče a pedagogové se snaží být k dětem přátelštější a vstřícní a chtějí, aby byly jejich děti šťastné a spokojené bez ohledu na to, jaké chování se projevují.

V permisivním stylu výchovy se děti často necítí bezpečně a nemají jasné hranice a pravidla, která by jim pomohla pochopit, co je vhodné a nevhodné chování. Děti vychované v permisivním stylu se mohou cítit ztracené a zmatené, pokud nemají jasná omezení a hranice, které by jim pomohly pochopit, co je přijatelné chování.

Vhodné alternativou pro permissivní styl výchovy je kombinace různých stylů výchovy, jako je například demokratický styl výchovy, který klade důraz na individuální svobodu a podporuje aktivní a kreativní učení. Tento styl výchovy poskytuje dětem jasné hranice a pravidla, ale zároveň jim umožňuje svobodný projev a individuální rozhodování.

Je důležité, že je důležitý vývoj, že permissivní styl výchovy může mít dopad na dítě a že je najít správnou volbu mezi disciplínou a svobodou. Rodiče a pedagogové by měli vytvářet jasná pravidla a hranice, ale zároveň umožnit dětem svobodu projevu a individuální rozhodování.

Negligentní styl výchovy: se vyznačuje nedostatkem zájmu rodičů nebo pedagogů o děti. V tomto stylu výchovy jsou děti často ponechány samy sobě a nemají přístup k nezbytným zdrojům, jako jsou například zdravotní péče, vzdělání a základní potřeby, jako je strava, oblečení a bydlení. Tento styl výchovy může mít negativní dopad na dětský vývoj a může vést k dlouhodobým problémům v oblasti fyzického a emočního zdraví dítěte.

Nedbalý styl výchovy může mít mnoho různých příčin, jako jsou například psychické problémy rodičů, alkoholismus nebo drogová závislost, chudoba a sociální izolace. V důsledku toho mohou být děti nuceny se starat sami o sebe a často se stávají oběťmi zanedbávání, zneužívání a dalších druhů násilí.

Alternativou pro tento styl výchovy je respektující styl výchovy, který klade důraz na individuální potřeby a podporuje aktivní a kreativní učení. V respektujícím stylu výchovy jsou děti podporovány a povzbuzovány, aby se konaly akce do učení a aby se staly sebevědomými jedinci. Rodiče a pedagogové by měli být pozorní k potřebám dětí a poskytovat jim nezbytnou péči a podporu, aby se mohly rozvíjet a růst.

Negativní vlivy stylu výchovy se mohou projevit i v pozdějším věku, takže je důležité, aby se v takových případech hledala řešení, která by minimalizovala škody na dětech a pomohla jim vyrůst do sebevědomých a samostatných osobností.

Každý styl výchovy má u dětí své výhody a nevýhody a správný způsob, jak vychovávat. Nicméně, autoritativní styl výchovy se obecně považuje za nejúčinnější, protože kombinuje jasná pravidla a očekávání s podporou a empatií.

Experimenty potvrdily, že děti vedené různými styly se chovají odlišně k sobě navzájem i k dospělým a normám a liší se i jejich zaměstnání a zkušenosti (Čáp, 2000). Děti vedené autoritou mají smysl pro zodpovědnost, ale postrádají silnou výkonnostní motivaci a děti vedené shovívavostí nejsou samostatné. Přes určité výhrady k tomuto modelu, především k jeho redukcionismu, je Lewinův příspěvek velmi cenný, zejména proto, že ve své době

pomohl otevřít cestu k revizi dosavadní evropské koncepce, že solidní vzdělání je nejlepší cestou k rozvoji mladých lidí.

2.2.2. *Výchova k hodnotám v rodině*

Výchova k hodnotám v rodině je velmi důležitá, protože hodnoty a přesvědčení dítě získává v raném věku, mohou mít trvalý dopad na jeho život. Zde jsou některé způsoby podle Mádrové (1998), jak podporovat výchovu k hodnotám v rodině:

Být příkladem: Děti se učí hodnotám od svých rodičů, takže je důležité být pozitivním příkladem. Mluvte o svých hodnotách, ukažte je ve svém chování a jednání.

Diskutovat o hodnotách: Diskutovat s dětmi o důležitosti různých hodnot a jak se mohou uplatnit v každodenním životě. Tento proces pomáhá dětem rozumět, proč jsou určité hodnoty důležité a mohou být užitečné.

Podporovat projevovalí hodnot: Podporovat děti, aby projevovaly své hodnoty a přesvědčení ve svém chování. To může zahrnovat podporu ve svobodě přátel, činností a rozhodnutí.

Nastavovat pravidla a hranice: Pravidla a hranice, které podporují vaše rodinné hodnoty a přesvědčení. To pomůže dětem pochopit, co je správné a co není.

Vytvářet tradiční hodnoty: Vytvářet tradiční hodnoty, jako je například rodinná večeře, společně prožité svátky a podobně. Tyto aktivity mohou posilovat vztahy v rodině a podporovat hodnoty, které jsou pro vaši rodinu důležité.

Hodnoty jsou subjektivní a rodina má své vlastní. Důležité je, aby se rodina snažila být hodnocena a podporovala hodnoty, které jsou pro ni důležité, aby dítě mohlo pochopit, co očekává a jak se zachovat v souladu s těmito hodnotami.

Výchova v rodině je myslím si velmi důležitá, jelikož zahrnuje učení dětí o sociálních normách, hodnotách a zodpovědnosti. Výchova v rodině bývá ovlivňována mnoha faktory, jako jsou socioekonomické podmínky, kultura a zvyky, a individuální preference. O výchově pak vypovídá i osobnost dítěte pak i dospělého jedince.

2.3. Osobnost

Osobnost se obecně odkazuje na unikátní kombinaci myšlení, chování a emocí, které definují charakter jednotlivců. Osobnost se tvoří z mnoha faktorů, jako jsou genetické dědictví, životní zkušenosti, kultura, výchova a vztahy.

Existuje několik přístupů k popisu a klasifikaci osobnosti. Například podle psychologa Sigmunda Freuda (in Helus, 2011) se skládá ze tří základních složek – id (neuvědomělá část osobnosti, která se snaží uspokojit své touhy a potřeby), ego (uvědomělá část osobnosti, která

se snaží usměrňovat touhy id) a superego (část osobnosti, která ovládá vnitřní hodnotový systém a snaží se bránit vnitřním konfliktům).

Dalším přístupem k popisu osobnosti je tzv. Big Five model osobnosti podle Barricka (1991), který se zaměřuje na pět hlavních dimenzí osobnosti: neuroticismus (stresová náchylnost), extroverze (sociabilita), otevřenost k nové zkušenosti, svědomitost (odpovědnost) a přívětivost.

Osobnost je důležitá, protože vzniká mnoho aspektů našeho života, jako jsou preference, vztahy, kariéra a zdraví. Porozumění osobnosti může pomoci lidem lépe pochopit sami sebe a své chování a také vztahy s ostatními.

2.3.1. Osobnost dítěte

Rodina a domov mají rozhodující vliv na psychický vývoj dítěte. Během období, kdy se utváří jeho osobnost, tráví dítě většinu času doma nebo v nejbližším okolí, spíše než ve škole. Například u pětiletého dítěte je poměr mezi dobou strávenou doma a dobou strávenou mimo domov přibližně 5:3, zatímco u adolescenta se tento poměr zvyšuje na přibližně 2:1. V rodině a doma vznikají nejtěsnější vztahy člověka. Dítě má doma většinu svých věcí, tráví tam své volno a realizuje většinu svých zájmů. Učí se využívat své schopnosti a vytvářet si své postoje a názory. Doma se také rozvíjí jeho motivace vztahující se k ostatním lidem, k jiným prostředím, například ke škole, a také ke vlastní budoucnosti (Fontana, 2010).

Osobnost dítěte zahrnuje jeho jedinečné vlastnosti, vlastnosti a chování, které se vyvíjejí od narození až do dospělosti. Každé dítě je jedinečné a má své vlastní způsoby učení, přemýšlení a interakce s okolím.

Vývoj osobnosti dítěte je ovlivněn genetickými faktory, prostředím, ve kterém dítě vyrůstá, a způsobem, jakým jsou jeho potřeby a vývojové etapy uspokojovány.

Například některé děti mohou být introvertní a tiché, zatímco jiné jsou extrovertní a společenské. Některé děti mohou být velmi citlivé a emocionální, zatímco jiné jsou odolné a odvážné.

Je důležité brát v úvahu osobnost dítěte při výchově a podpoře jeho rozvoje, aby se mohlo plně rozvinout a dosáhnout svého potenciálu. To může zahrnovat porozumění dítěti jako jednotlivci, poskytnutí podpory pro jeho silné stránky a pomoc při překonávání výzev, kterým čelí.

2.3.2. Vývoj osobnosti

V psychologii můžeme slovem **vývoj** označit celkovou proměnu člověka od početí dále Smrt, na kterou lze nahlížet z různých perspektiv, jako je fyzická, sociální nebo kognitivní rozvíjet. Přestože neexistuje jednotný pohled na mechanismus vývoje, viděli jsme alespoň určitou shodu na obecných principech: každý se vyvíjí svým vlastním tempem, vývoj je pozvolný a každá vývojová fáze probíhá v logickém pořadí. Lidský vývoj pokračuje průběžně nebo trvale, plynule, bez přerušení nebo velkých skoků (Matějček, 1996). Acts je proces, který zahrnuje somatické i psychické aspekty osobnosti (Šimíčková, Čížková et al., 2008).

Prenatální období začíná okamžikem početí a pokračuje až do narození plodu. V této fázi již může být pozorována řada psychických funkcí a reakcí u plodu. Je důležité mít na paměti, že psychický stav matky, vztah mezi rodiči a podpora z okolí mohou mít významný vliv na vývoj plodu. Je vhodné vyhnout se konzumaci cigaret, alkoholu a drog, a také vytvořit pozitivní prostředí pro chtěné těhotenství (Matějček, 1996).

Novorozenecké období toto období zahrnuje prvních šest týdnů po narození a je kritické pro vývoj dítěte. Hned po porodu jsou důležité první okamžiky, protože traumata z porodu mohou mít dopad na pozdější psychiku dítěte. Je klíčové zajistit poporodní kontakt dítěte s matkou a také s ostatními členy primární rodiny. V této fázi komunikace může být symetrická, s matkou jako iniciátorem. Pokud jsou vztahy nevyvážené, mohou být důsledkem egoismu a nezralosti. Většinou se děti v tomto období převážně vyspávají (tamtéž, 1996).

Kojenecké období toto období trvá až do konce prvního roku života dítěte a vyznačuje se velmi rychlým rozvojem. Motorika se zdokonaluje, vnímání se rozvíjí a připravuje se základ pro osvojení řeči. Jedná se o předřečové období, kdy dítě produkuje zvuky jako broukání, žvatlání a jednoslovnou řeč. Začínají se také diferencovat emoce a city. V této fázi se formují první trvalejší sociální vztahy s lidmi, kteří se o dítě starají. Je velmi důležitý biosociální kontakt s matkou (Matějček, 1996).

Batoletčí období druhý a třetí rok života dítěte zahrnuje období všestranného rozvoje, včetně rozvoje hrubé a jemné motoriky, tvůrčí činnosti a rychlého rozvoje řeči. Dítě je schopné osvojit si až tisíc slov a spojovat je do vět. V této fázi umí dítě vyjádřit své přání a klást otázky, rozvíjí se mu logické myšlení. V sociálních vztazích dochází k postupnému

odpoutávání se od matky a dítě si uvědomuje své "já". Začíná spolupracovat s okolím a navazovat vrstevnické vztahy (tamtéž, 1996).

Předškolní věk toto období končí vstupem dítěte do školy. Během této fáze se rozvíjí pohybová koordinace, zručnost a samostatnost. Dítě umí udržovat pozornost a ovládá již 3-4 tisíce slov. Toto období je charakterizováno rychlým společenským vývojem a začátky uvědomování se genderových rolí. Dítě začíná hrát s vrstevníky a překračuje rámec své rodiny, což podporuje manipulační, pohybové a tematické hry. V této fázi převažuje konkrétní názorné a pojmové myšlení (tamtéž, 1996).

Mladší školní věk po vstupu do školy začíná mladší školní věk, který trvá až do období prvních známek pohlavního dospívání. V tomto období dochází ke změnám jak biologickým, tak psychosociálním. Dítě dosahuje určité úrovně školní zralosti, což je klíčové pro úspěšný vstup do školy. Psychosociální změna se projevuje ve vývoji rozumových, citových, motivačních a sociálních schopností. Dítě se postupně osamostatňuje a více se spoléhá na sebe. Je důležité, aby dítě i nadále hrálo a učilo se, aby se jeho vývoj neustále posouval dopředu (tamtéž, 1996).

Puberta je období vývoje, které trvá přibližně do patnácti let a charakterizuje ho výskyt biologických, psychologických a sociálních změn. Rozvíjí se kognitivní schopnosti jedince a začíná se více integrovat do společnosti, což může vést ke složitějším vztahům v rodině i ve vnějším prostředí. Během tohoto období se mohou projevovat citové výkyvy, náladovost, prostořekost, nestálost a nevyzpytatelnost postojů. Dítě v této fázi hledá svou identitu a postupně se začíná od rodiny odpojovat, což vnímá jako nezbytné pro svůj vývoj (tamtéž, 1996).

Tyto teorie a další poskytují různé pohledy na vývoj osobnosti. Většina výzkumníků se však shoduje na tom, že osobnost se vyvíjí od narození až do dospělosti a že vývoj osobnosti je ovlivněn mnoha faktory, jako jsou genetika, prostředí, zážitky a interakce s ostatními lidmi.

2.3.3. Socializace dítěte v rodině

Lidé jsou přirozeně společenští tvorové, což je způsobeno tím, že během dlouhého vývoje byli nuceni zůstat pohromadě. Tento fakt je výsledkem bezbrannosti lidských jedinců v raném dětství. Lidé pracují a žijí ve skupinách a existují důkazy, které dokazují, že izolace jedince

od ostatních lidí může vést k závažným problémům v oblasti emocí a myšlení. Skupina je klíčová pro to, aby se člověk stal šťastným a dobře přizpůsobeným (Fontana, 2010).

Socializace dítěte v je klíčovým faktorem pro jeho vývoj rodinně a přizpůsobení se společnosti. Rodina poskytuje dítěti první zkušenosti se sociálním světem a učí ho, jak se chovat v různých situacích, jaké jsou normy a hodnoty společnosti a jaké jsou očekávání vůči chování a interakci s ostatními lidmi.

Socializace vede k postupné přeměně člověka z biologické bytosti v bytost humánní, lidskou, a to vlivem sociálního prostředí, rodiny, školy, neformálních organizací, vrstevnických skupin, formálních organizací a institucí, masmédií, hry, rekreačních aktivit ve volném času a práce. Jde o to, aby se jedinec naučil žít s druhými lidmi, efektivně s nimi kooperovat a komunikovat (Ondrejko, 2004).

Zde jsou některé způsoby, kterými rodina socializuje dítě:

1. Modelování chování: Dospělí v rodině modelují chování a hodnoty, které dítě přijímá. Děti často napodobují chování svých rodičů a starších sourozenců, což znamená jejich chování a názory.
2. Výchova: Rodiče a další dospělí v rodině vychovávají děti k určité normě a hodnotám společnosti. To zahrnuje učení se základním pravidlům a návykům, jako je hygiena, respekt k druhým a vztahy s ostatními lidmi.
3. Komunikace: Rodiče a děti komunikují spolu o svých pocitech, myšlenkách a zážitcích. To pomáhá dítěti podporovat ostatní své komunikační dovednosti a učí ho vyjadřovat své názory a porozumět názorům.
4. Podpora: Rodina poskytuje dítěti podporu a pocit bezpečí, což je důležité pro jeho emoční a sociální vývoj. Dospělí v rodině pomáhají překonávat výzvy a přizpůsobovat dítěti změny v životě.

Je důležité, aby rodiče a další dospělí v rodině byli pozorní k potřebám dítěte a aby vytvářeli prostředí, které podporuje jeho pozitivní vývoj. To zahrnuje poskytování pozitivního a podpůrného prostředí, kde dítě může růst a podporovat svou osobnost.

Dítě si podle Vágnerové (2000) osvojuje svůj osobní styl zvládání překážek a neúspěchů, strategiemi, jak se vyrovnávat s problémy.

Myslím si, že osobnost se může měnit během života a mohou ji ovlivnit různé faktory, jako jsou vzdělání, kariéra, vztahy a životní události. Také by osobnost mohla mít vliv na různé aspekty života jedince, včetně zdraví, vztahů, kariéry a štěstí.

2.4. Volnočasové aktivity a vliv rodiny na ně

„Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.“ (Pávková, 1999, str. 15).

Rodina má klíčovou roli v podpoře volnočasových aktivit dětí. Zde je několik způsobů podle (Hofbauera, 2004), jak rodina může ovlivnit volnočasové aktivity svých dětí:

- Podpora a povzbuzení: Rodiče mohou podporovat své děti v jejich volnočasových aktivitách tím, že je povzbudí, aby se účastnili aktivit, které zajímají. Rodiče by měli být ochotni poskytnout svým dětem prostředky, které potřebují k účasti na těchto aktivitách.
- Finanční podpora: Některé volnočasové aktivity mohou být finančně nákladné. Rodiče mohou svým dětem pomoci tím, že finančně přispějí na tyto aktivity nebo poskytují finanční prostředky na nákup potřebného vybavení.
- Organizace a logistika: Rodiče mohou pomoci svým dětem tím, že jim pomohou organizace a logistika. To může zahrnovat například dovoz a odvoz dítěte z aktivity, nebo organizace jeho kalendáře a plánování aktivit.
- Příklad: Rodiče mohou být příkladem svým dětem tím, že se sami aktivně účastníme volnočasových aktivit, což může inspirovat děti k tomu, aby se také účastnily.
- Poskytování volného času: Rodiče by měli být empatickými a flexibilními požadavky a zájmy svých dětí. To znamená, že by měli umožnit svým dětem mít volný čas, aby mohli vyvíjet své zájmy a objevovat nové aktivity.

Podpora rodiny je velmi důležitá pro to, aby měly děti přístup k různým volnočasovým aktivitám. To může pozitivně ovlivnit dětský rozvoj a přispět k vytvoření silné rodinné sounáležitosti.

Myslím si, že není důležité, jaké to jsou aktivity, ale aby tyto aktivity uspokojily psychické i fyzické zdraví každého jedince. Mohou to být různé druhy aktivit, jako je sportování, cestování, umělecké aktivity, čtení knih, hraní her a mnoho dalšího. Důležité je aby přinášely radost a uspokojení.

2.5. Vzdělávání dítěte a vliv rodiny

Rodina hraje klíčovou roli v podpoře vzdělávání dítěte. Zde je několik způsobů podle (Bordieu, 1998), jak rodina může ovlivnit vzdělávání svých dětí:

- Podporovat a povzbuzovat: Rodiče mohou podporovat své děti tím, že jim budou věnovat pozornost a zájem o jejich vzdělání. Rodiče mohou také povzbuzovat své děti tím, že jim vyjádří svou důvěru v jejich schopnosti a povzbudí je k dosažení vysokých cílů.
- Komunikovat s učiteli: Rodiče by měli být zapojeni do komunikace s učiteli a informovat se o průběhu vzdělávání svých dětí. Měli by být otevřeni spolupráci s učiteli a pomáhat svým dětem řešit problémy vzdělávání.
- Poskytovat přístup k informacím: Rodiče mohou podporovat vzdělání svých dětí tím, že jim poskytují přístup k informacím a zdrojům, jako jsou knihy, internet a další relevantní materiály.
- Podporovat učení mimo školu: Rodiče mohou podporovat vzdělání svých dětí tím, že podporují učení mimo školu, například prostřednictvím návštěv knihoven, muzeí, divadel a dalších kulturních institucí.
- Finančně podporovat: Rodiče mohou finančně podporovat vzdělávání svých dětí tím, že poskytují finance na vzdělávací aktivity a materiály.
- Vytvořit pozitivní prostředí pro učení tím, že zajistí klidné a příjemné prostředí pro učení doma.
- Příklad: Rodiče mohou být příkladem svým dětem tím, že se sami aktivně podílejí na vzdělávání, například tím, že se učí novými dovednostmi a znalostmi.

Rodina a její podpora je velmi důležité pro úspěch vzdělávání dítěte. To může pozitivně ovlivnit dětský rozvoj a přispět k vytvoření silné rodinné sounáležitosti.

2.6. Shrnutí teoretické části

V teoretické části bakalářské práce jsem se nejprve zaměřila na charakteristiku rodiny, kterou můžeme definovat jako sociální skupinu složenou z jednoho či více dospělých jedinců a jejich potomků, kteří spolu sdílejí domácnost a poskytují si vzájemnou podporu a ochranu. Dále jsem popisovala výchovu v rodině, která zahrnuje procesy, které se snaží dítěti předat určité normy a hodnoty, které jsou pro danou kulturu a společnost důležité. V této části jsem se také zaměřila na vztahy v rodině, jako jsou vztahy mezi rodiči a dětmi. Další důležitou součástí teoretické části je popis osobnosti dítěte. V této části jsem se zaměřila na faktory, které ovlivňují osobnost dítěte, jako jsou genetické vlivy, prostředí, výchova, vztahy a další faktory. Popsala jsem také vývoj osobnosti dítěte od raného dětství až do adolescence. Dále jsem se také v teoretické části věnovala volnočasovým aktivitám dítěte a jejich vlivu na jeho vývoj. Vzdělání dítěte je další důležitá oblast, kterou jsem v teoretické části práce zmínila.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. Metodologie výzkumu, strategie a nástroje

V teoretické části jsem charakterizovala rodinu, výchovu v rodině, osobnost dítěte. Dále jsem samozřejmě také musela zmínit volnočasové aktivity dítěte a vzdělání dítěte a jaký vliv na to má rodina, ve které jsem prováděla výzkum. Pro praktickou část bakalářské práce, zaměřenou na hodnoty a přesvědčení rodičů a jejich vliv na vývoj osobnosti dítěte, bude použita kvalitativní výzkumná metoda. Konkrétně se jedná o polostrukturované rozhovory s rodiči, kteří mají minimálně jedno dítě ve věku 5-10 let.

3.1.1. *Strategie výzkumu*

Výzkum bude probíhat ve dvou fázích. V první fázi bude proveden výběr respondentů a návrh polostrukturovaného rozhovoru. Druhá fáze bude spočívat v samotném výzkumu, který bude probíhat formou rozhovorů s rodiči.

3.1.2. *Nástroje*

Jako hlavní nástroj bude použit polostrukturovaný rozhovor, který bude obsahovat otázky z témat, která jsou uvedena výše. Rozhovory budou nahrávány a poté transkribovány. Výsledky budou analýzou kvalitativních dat získaných z rozhovorů.

3.1.3. *Analýza dat*

Data budou analyzována metodou tematické analýzy. Analýza dat bude spočívat v identifikaci klíčových témat a kategorií, které se v průběhu rozhovorů vyskytují a budou následně interpretovány. Výsledky budou prezentovány formou kategorií.

3.1.4. *Práva a ochrana respondentů*

Všichni respondenti budou informováni o účelu výzkumu a o tom, že jejich odpovědi budou použity pouze pro účely bakalářské práce. Bude jim poskytnuta možnost odmítnout účast na výzkumu nebo zrušit svou účast v průběhu výzkumu. Budou respektovány jejich soukromí a citlivé informace nebudou sdíleny s třetími stranami.

3.2. Výzkumné cíle a otázky

Cílem výzkumu bude získat informace o tom, jak rodiče přistupují k výchově svých dětí a jakým způsobem se snaží podporovat jejich osobnostní růst.

Otázky:

1. Jaké jsou nejčastější způsoby, jakými rodiče komunikují se svými dětmi a jaký má toto komunikační chování vliv na vývoj osobnosti dítěte?
2. Jak rodiče řeší konflikty v rodině a jaký má toto řešení vliv na pozitivní vývoj osobnosti dítěte?
3. Jaký vliv mají rodinné tradice a zvyky na vývoj osobnosti dítěte a jakým způsobem rodiče tuto tradici udržují a předávají ji na své děti?
4. Jak rodiče podporují rozvoj osobnosti dítěte prostřednictvím aktivit, které podnikají jako rodina, a jaký má toto podporování vliv na vývoj dítěte?
5. Jaký má vliv prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, na jeho osobnost a jak se rodiče snaží zajistit vhodné prostředí pro jeho rozvoj?

3.3. Výzkumný soubor

Výzkumným vzorkem je 7 rodičů z různých sociálně-ekonomických skupin, kteří pečují o děti ve věku 5 až 10 let.

Rodina poskytuje členům emocionální podporu, bezpečí a ochranu a vytváří základ pro další vztahy v životě. Zároveň však mohou v rodině vznikat konflikty a vztahové potíže, které mohou mít dopad na jednotlivce i celou rodinu.

Je důležité pracovat na udržení zdravé a funkční rodiny, což zahrnuje:

- a) vytváření pravidel a očekávání,
- b) respektování individuálních potřeb,
- c) upevnění vztahů.

V některých případech může být nutná terapie pro jednotlivé členy rodiny, aby se řešily problémy a konflikty a aby se rodina mohla dále rozvíjet a fungovat.

Tabulka 1: charakteristika respondentů – rodičů

Rodič-e	věk	
Jana a Lukáš	35 a 36	Úplná rodina
Jitka	42	Matka vychovávající děti sama - rozvedená
Petr	40	Otec vychovávající dítě sám - samoživitel
Pavčina a Marek	37 a 40	Adoptivní rodiče
Daniel a Lucie	39 a 33	Rozvedení – dítě ve

		střídavé péči
Kristýna	30	Matka vychovávající dítě sama - samoživitelka
Petr a Eliška	55 - 40	Úplná rodina

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 2: charakteristika dětí respondentů

Dítě /děti	věk	
Lukáš	6	Úplná rodina
Jan a Jakub	5 a 5 (dvojčata)	Žijící s matkou
Lili	5	Žijící s otcem
Pavel	8	Adoptivní rodina
Filip	9	Ve střídavé péči
Adriana	7	Žijící s matkou
Anna a Barbora	10 a 8	Úplná rodina

Zdroj: Vlastní zpracování

3.4. Cíle praktické části

Cílem bylo zkoumat a zajistit výsledky, které ukazují, že rodina má zásadní vliv na osobnost dítěte.

3.5. Charakteristika vzorových rodin

1. Jana 35 let a Lukáš 36 let - úplná rodina: Tato rodina je stabilní a žije v harmonii. Oba rodiče jsou v produktivním věku a jsou finančně zabezpečeni. Snaží se vychovat své dítě s láskou, podporou a otevřenou komunikací.

2. Jitka 42 let - matka vychovávající děti sama a rozvedená: Jitka je samoživitelka a prochází výzvami, jako jsou finanční omezení a časové omezení, které jsou spojeny s výchovou dětí sama. Snaží se vytvořit silný a pevný vztah s jejími syny, a poskytuje jim potřebnou podporu a lásku.

3. Petr 40 let - otec vychovávající dítě sám a samoživitel: Petr se také musí vypořádat s výchovou dítěte sám, což je náročné. Finančně to ale zvládá velmi dobře a dceři dopřává vše nejlepší. Mají spolu velmi pevný vztah s dcerou a poskytuje jí potřebnou podporu a lásku.

4. Pavlína 37 let a Marek 40 let - úplná rodina adoptivních rodičů: Tato rodina se vypořádala s různými výzvami při adopci a vytváří pevný a láskyplný vztah s adoptovaným dítětem. Poskytují dítěti bezpečné a podporující prostředí pro růst a rozvoj.

5. Daniel 39 let a Lucie 33 let - rozvedení a mající děti ve střídavé péči: Tato rodina se nachází ve složité situaci, kdy se musí vypořádat se střídáním péče o děti. Je to pro syna i pro rodiče někdy dost náročné, ale oba rodiče společně spolupracují a na všem se domluví. Pro syna oba rodiče vytváří prostředí, kde mohou děti růst a rozvíjet se.

6. Kristýna 30 let - matka vychovávající dítě sama: Stejně jako Jitka a Petr se Kristýna musí vypořádat s výchovou sama. Pro Kristýnu je to sice finančně náročné, ale dceři vytváří láskyplný domov a snaží se pro ní udělat maximum aby nestrádala.

7. Petr 55 let a Eliška 40 let – úplná rodina: Tato rodina je také stabilní a žije v harmonickém vztahu stejně jako Jana a Lukáš. Oba rodiče jsou v produktivním věku, jsou finančně zabezpečeni. S dcerami jsou jako kamarádi a vychovávají je s láskou, podporou a otevřenou komunikací

3.6. Výzkumný problém

Na základě výše uvedených otázek je výzkumným problémem zkoumat, jakým způsobem rodiče předávají hodnoty a přesvědčení svým dětem, jakým způsobem komunikují s dětmi a vytvářejí rodinné prostředí, které podporuje pozitivní chování a vývoj osobnosti dítěte. Dále je výzkumným problémem zkoumat, jak rodiče řeší konflikty v rodině a jaký vliv má jejich osobnost a chování na vývoj osobnosti dítěte. Další výzkumné otázky se týkají vlivu rodinné dynamiky, tradic a zvyků na osobnost dítěte a způsobu, jakým rodiče podporují rozvoj osobnosti dítěte prostřednictvím rodinných aktivit. Výzkumným problémem je také zkoumat vliv prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, na jeho osobnost a způsob, jakým rodiče zajistí vhodné prostředí pro jeho rozvoj. Dále je výzkumným problémem zkoumat, jakým způsobem rodiče komunikují s dětmi, aby se cítili slyšeni a respektováni, a jakým způsobem podporují osobnost dítěte v různých oblastech, jako jsou zájmy, vzdělání a sociální vztahy. Výzkumným problémem je také zkoumat, jakým způsobem rodiče podporují sebevědomí svého dítěte a pomáhají mu při řešení osobních problémů. Dále je výzkumným problémem zkoumat, jaký vliv má příklad, který dávají rodiče svým dětem svým vlastním chováním, na jejich osobnost

a vývoj, a jakým způsobem se snaží udržovat zdravé rodinné vztahy a zajistit, aby dítě mělo prostor pro projev svých názorů, zájmů a kreativity. Celkově lze výzkumným problémem bakalářské práce nazvat "Vliv rodičů na vývoj osobnosti dítěte".

3.7. Otázky zaměřené na rozhovor s rodiči

Přestože se jedná o anonymní dotazování respondentů, zachovám v otázkách profesionální přístup a budu používat formu vykání. Na druhou stranu, pokud bude při rozhovoru s respondenty možné navodit přátelskou a uvolněnou atmosféru, nevylučuji možnost použití formy tykání. Mým cílem je získat co nejobjektivnější a přesné informace od respondentů, které následně budou sloužit k zodpovězení výzkumných otázek. Mezi otázky zaměřené na vliv rodiny na osobnost dítěte, které jsem pokládala, patří:

1. Jaké hodnoty a přesvědčení předáváte svým dětem?
2. Jakým způsobem komunikujete s vašimi dětmi?
3. Jakým způsobem vytváříte rodinné prostředí, které podporuje pozitivní chování a vývoj osobnosti vašeho dítěte?
4. Jakým způsobem řešíte konflikty v rodině?
5. Jaký vliv má podle vás vaše vlastní osobnost a chování na vývoj osobnosti vašeho dítěte?
6. Jaký vliv má rodinná dynamika na osobnost dítěte a jakým způsobem se snažíte tuto dynamiku udržovat pozitivní?
7. Jaký vliv má rodinná tradice a zvyky na vývoj osobnosti vašeho dítěte a jakým způsobem se snažíte tuto tradici udržovat a předávat ji na své děti?
8. Jakým způsobem podporujete rozvoj osobnosti vašeho dítěte prostřednictvím aktivit, které podnikáte jako rodina?
9. Jaký vliv má prostředí, ve kterém vaše dítě vyrůstá, na jeho osobnost a jak se snažíte zajistit vhodné prostředí pro jeho rozvoj?
10. Jakým způsobem se snažíte komunikovat s vašimi dětmi, abyste se cítili slyšeni a respektováni?
11. Jakým způsobem se snažíte podpořit osobnost dítěte v různých oblastech, jako jsou např. jeho zájmy, vzdělání, sociální vztahy atd.?
12. Jakým způsobem podporujete sebevědomí vašeho dítěte?
13. Jakým způsobem se snažíte pomáhat vašemu dítěti při řešení osobních problémů?
14. Jaký vliv má podle vás příklad, který dáváte svým dětem svým vlastním chováním, na jejich osobnost a vývoj?
15. Jakým způsobem se snažíte udržovat zdravé rodinné vztahy?

16. Jakým způsobem se snažíte zajistit, aby vaše dítě mělo prostor pro projevy svých názorů a zájmů?
17. Jakým způsobem se snažíte pomoci vašemu dítěti s rozvojem jeho emocionální inteligence?
18. Jakým způsobem podporujete nezávislost vašeho dítěte?
19. Jak se snažíte udržovat pozitivní vztah mezi sebou jako rodiče?
20. Jakým způsobem se snažíte zajistit, aby vaše dítě mělo dostatek prostoru pro projev své kreativity?

3.8. Výzkumné předpoklady

1. Předpokládá se, že vztahy dětí a rodičů v úplných rodinách budou mít vliv na emoční pohodu dětí a jejich psychosociální vývoj.
2. U rodin se střídavou péčí se předpokládá, že kvalita vztahu mezi dítětem a oběma rodiči bude hrát významnou roli při utváření emočního vztahu dítěte ke každému z rodičů a ovlivní celkovou pohodu dítěte.
3. Předpokládá se, že adoptivní rodiče budou mít vliv na emocionální a behaviorální vývoj adoptovaných dětí, a to jak pozitivní, tak negativní, přičemž kladné vztahy mezi adoptivními rodiči a dětmi by měly vést ke zlepšení vývoje dítěte.

3.9. Otevřené kódování

Pomocí techniky otevřeného kódování dat můžeme odhalit témata a obsahy, které jsou skryty v textovém materiálu (Vyhnálková, Plischke, 2019.). Tento proces zahrnuje přiřazování kódů jednotlivým tématům a může zahrnovat kódování jednotlivých slov, vět nebo dokonce celých odstavců. Kódy jsou přizpůsobeny konkrétním jevům v textu a mohou být kategorizovány do obecnějších konceptů (Hendl, 2016). Při rozhovorech s respondenty mohou být data rozdělena podle kladených otázek a k jednotlivým odpovědím mohou být přiřazeny odpovídající kódy. Cílem je odhalit témata, která jsou v analýze zkoumána.

3.9.1. Identifikovaná témata v rozhovorech

I. Výchova a hodnoty

- Předávání hodnot a přesvědčení
- Podpora osobnosti dítěte
- Podpora sebevědomí dítěte
- Podpora nezávislosti dítěte
- Vliv rodinné tradice a zvyků

II. Komunikace

- Komunikace s dětmi
- Respektování dětských názorů a zájmů
- Poskytování prostoru pro projevy dítěte
- Podpora emocionální inteligence dítěte
- Vliv vlastního chování rodičů na děti

III. Rodinné vztahy

- Řešení konfliktů v rodině
- Udržování pozitivní rodinné dynamiky
- Udržování zdravých rodinných vztahů
- Podpora vývoje osobnosti v různých oblastech
- Podpora kreativity dítěte

IV. Prostředí

- Vliv prostředí na vývoj osobnosti dítěte
- Zajištění vhodného prostředí pro rozvoj dítěte
- Podpora rozvoje dítěte prostřednictvím aktivit
- Pomoc dítěti při řešení osobních problémů
- Vliv prostředí na vztahy v rodině

V. Vlastnosti rodičů

Vliv vlastností rodičů na vývoj dítěte

Podpora sebevzdělávání rodičů v oblasti výchovy a vztahů

Uplatňování pozitivního příkladu rodičů na výchovu dítěte

Udržování pozitivního vztahu mezi rodiči

Podpora rodičovského sebeuvědomění a sebereflexe.

3.9.2. Interpretace rozhovorů s rodiči

V následující části budu prezentovat informace zjištěné během výzkumu v rámci rozhovorů s rodiči. Informace jsou rozdělené do 5 částí dle identifikovaných témat.

Výchova a hodnoty

Z většiny odpovědí všech rodin vyplývá, že hlavními cíli při výchově dětí jsou respekt, úcta, morální hodnoty, spravedlnost, pozitivní přístup, radost, optimismus, tradice, rodinné zvyky a rituály. Rodiče chtějí, aby děti vnímaly druhé lidi s respektem a úctou, a aby dodržovaly morální hodnoty a zásady spravedlnosti. Zároveň se snaží vést pozitivní přístup k životu a podporovat radost a optimismus.

Rodiče také zdůrazňují důležitost rodinných tradic a rituálů, které mají být předány z generace na generaci. Rodiče se snaží děti podporovat v jejich zájmech a aktivitách a tím rozvíjet jejich potenciál. Kromě toho, rodiče používají pozitivní motivaci, jako je pochvala a podpora důvěry, samostatnosti a pocitu, že jsou úspěšní v tom, co dělají.

Celkově lze říci, že rodiče se snaží vytvořit dětem pozitivní rodinné prostředí, kde jsou základní hodnoty a zvyky kladené na první místo. Tato hodnotová orientace jim pomáhá vést děti k průbojnosti a k postavení se čelem k životním situacím, které se jim dostanou do cesty.

Komunikace

Na základě odpovědí všech rodin lze vyvodit, že každá rodina má svůj unikátní přístup k výchově a komunikaci v rodině. Rodina ve střídavé péči otec Daniel preferuje rovnocenný přístup a snaží se nezdržovat své emoce, zatímco jeho bývalá partnerka Lucie preferuje demokratický styl a stanovuje jasné hranice. Petr zase zdůrazňuje otevřenost a dává dceři prostor k vyjádření, zatímco Jitka preferuje klidnou komunikaci a konzultace. Jana a Lukáš se zase snaží komunikovat pozitivně a využívá aktivity jako procházky v přírodě k posílení rodinného vztahu. Eliška s Petrem kladou důraz na hodnoty jako pravdu, čest a úctu a snaží se povzbuzovat své děti v dalším rozvoji. Kristýna zase zdůrazňuje důležitost komunikace a snaží se vysvětlit všechny problémy. Pavlína s Markem zdůrazňují důležitost lásky a otevřeného dialogu v rodině a snaží se děti podporovat v jejich názorech.

V každé rodině lze identifikovat určité kódování, což jsou určité postoje, hodnoty a chování, které jsou v rodině důležité. Například Eliška s Petrem zdůrazňují hodnoty jako pravdu, čest, úctu a pokoru, což může ovlivnit chování a postoje dětí v této rodině. Lucie stanovuje jasné hranice, což může vést k disciplíně a řádu v této rodině. Kristýna, Pavlína s Markem zdůrazňují důležitost lásky a otevřeného dialogu, což může vést ke zdravým a pevným rodinným vztahům.

Rodinné vztahy

Na základě odpovědí všech rodin lze říci, že existuje mnoho způsobů, jak rodina může vychovávat a podporovat své děti. Rodiny se však shodují na několika společných tématech. Všechny zdůrazňují důležitost lásky, úcty, pochopení a vzájemné podpory. Dále všechny rodiny upřednostňují mírové řešení konfliktů a komunikaci, ať už výměnou názorů nebo pravidelnými setkáními. Mnoho rodin také zdůrazňuje význam vzoru, který rodiče svým dětem poskytují, a to jak pozitivního, tak negativního. Kromě toho většina rodin uznává význam společně stráveného času a podpory vzdělávání dítěte. V neposlední řadě rodiny také věnují pozornost prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a snaží se zajistit klidné a bezpečné prostředí pro své děti.

Prostředí

Podle odpovědí rodin se zdá, že způsob, jakým rodiče podporují vývoj svých dětí, se liší. Některé rodiny zdůrazňují výlety, kulturní aktivity a učení, zatímco jiné klade důraz na sport, společné aktivity a výchovu k empatii a pozitivnímu myšlení. V každé rodině se zdá být i jistá variabilita v tom, jak rodiče reagují na emoce a zvládnutí nových výzev svých dětí. Někteří se snaží nechat své dítě vyřešit problémy samo, zatímco jiní mu nabízejí více podpory a rad. Je důležité si uvědomit, že každé dítě je jiné a potřebuje jiný přístup, a že není jediný správný způsob, jak děti vychovávat a podporovat jejich vývoj.

Vlastnosti rodičů

Všichni rodiče odpovídali na otázky ohledně vztahu s dětmi a jejich výchovy pozitivně a snažili se otevřeně a komunikativně jednat s dětmi. Většina rodičů zdůrazňovala význam podpory a porozumění dětem, chvály a povzbuzení při jejich pokrocích, a snažili se dětem být oporou při řešení problémů.

Rodiče také zdůrazňovali význam samostatnosti a respektu k dětem. Většina z nich dává dětem dostatek prostoru k vyjádření svých potřeb a emocí a snaží se je učit samostatnosti. Někteří rodiče také zdůrazňovali důvěru a snahu vytvořit pozitivní prostředí, které podporuje vývoj dítěte.

Celkově bylo z odpovědí patrné, že všichni rodiče se snaží být pro své děti oporou a vytvářet s nimi pevné a zdravé vztahy založené na respektu a lásce.

3.10. Diskuse

Výše uvedené interpretace nám poskytují cenné informace o způsobech, jakými rodiče vychovávají a podporují své děti, a ukazují, že existuje mnoho různých přístupů k výchově

děti. Z těchto interpretací lze vyvodit několik důležitých závěrů, které by mohly být užitečné při hledání způsobů, jak zlepšit vztahy a podporovat vývoj dětí.

Jedním z nejdůležitějších závěrů je, že rodiče by měli klást důraz na komunikaci s dětmi a vytvářet s nimi pevné vztahy založené na lásce, respektu a porozumění. Rodiny, které se snaží komunikovat a řešit konflikty mírovým způsobem, často mají zdravější a pevnější vztahy s dětmi. Rodiče by také měli být citliví k potřebám svých dětí a dávat jim prostor k vyjádření svých emocí a potřeb.

„Rodina v dnešní době je zasažena jako snad jiné zřízení rozsáhlými a hlubokými změnami, postupujícími v rychlém sledu ve společnosti a v kultuře. Mnoho rodin zůstává v této situaci věrno hodnotám, jež tvoří základ rodinného zřízení. V jiných zase zavládla nejistota a rozpaky pokud jde o vlastní rodinné úkoly rovněž pochybnosti a téměř úplná nevědomost o hlavním účelu a pravdě manželského a rodinného života. Konečně dalším rodinám brání nejrůznější situace, vyvolané nespravedlností, v jejich základních právech.“ (Jeřábková, 1993, str 25-26).

Dále je důležité, aby rodiče byli pozitivním vzorem pro své děti a aby podporovali jejich vzdělávání a rozvoj. Rodiny, které tráví společný čas a podporují své děti v jejich zájmech a aktivitách, často mají zdravější a šťastnější vztahy s dětmi. Rodiče by měli také klást důraz na výchovu k empatii a pozitivnímu myšlení a učit své děti řešit problémy a být samostatnými. Dalším důležitým faktorem je prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Rodiny, které se snaží zajistit klidné a bezpečné prostředí pro své děti, často mají zdravější a šťastnější vztahy s dětmi. Rodiče by měli také věnovat pozornost způsobu, jakým prostředí ovlivňuje vývoj dítěte, a snažit se vytvořit pozitivní a podpůrné prostředí.

V neposlední řadě je důležité si uvědomit, že každé dítě je jiné a potřebuje jiný přístup, a že není jediný správný způsob, jak děti vychovávat a podporovat je.

„Termín způsob výchovy, popřípadě výchovný styl, vyčleňuje z vysoce složitého souboru výchovných procesů klíčové momenty: zejména emoční vztahy dospělých a dětí, jejich způsob komunikace, velikost požadavků na dítě, způsob jejich kladení a kontroly. Projevuje se též volbou výchovných prostředků a způsobem reagování dítěte na ně. (Čáp, 2001, str. 303) Dalším důležitým krokem by mohlo být zaměřit se na konkrétní potřeby a preference každého dítěte v rodině. Každé dítě má své vlastní silné stránky a oblasti, ve kterých potřebuje více

podpory a pomoci. Rodiče by se měli snažit poskytnout každému dítěti individuální pozornost a podporu, aby mohlo růst a rozvíjet se v souladu se svými potřebami a zájmy. Mohou to zahrnovat specifické aktivity, vzdělávací programy, koníčky a další. Je také důležité vytvořit v rodině otevřenou a zdravou komunikační kulturu, aby se děti mohly cítit volně sdílet své názory, pocity a problémy se svými rodiči. Rodiče by měli vytvářet prostor pro komunikaci, poslouchat své děti a odpovídat na jejich potřeby a otázky. To pomůže vytvořit silnější vztahy v rodině a posílit důvěru mezi rodiči a dětmi. Kromě toho by se rodiče měli snažit vytvořit pozitivní prostředí v domácnosti, které podporuje vývoj dítěte. Může to zahrnovat například pravidelné rodinné aktivity, podporu zdravého životního stylu, čtení knih, diskuzi o důležitých tématech a vytváření prostoru pro kreativitu a objevování nových věcí. V neposlední řadě je důležité, aby rodiče měli realistická očekávání a nechtěli přetěžovat své děti. Každé dítě má své vlastní tempo a potřeby, a rodiče by se měli snažit podporovat své děti, aby mohly růst a rozvíjet se v souladu s nimi, a ne v souladu s rodičovskými představami. Celkově lze tedy říci, že pro řešení úlohy vychovávat děti v souladu s výše danými podmínkami by měli rodiče mít otevřenou mysl a být připraveni pružně reagovat na potřeby a preference svých dětí. Důležitými prvky jsou individuální pozornost, zdravá komunikace, pozitivní prostředí a realistická očekávání. Dalším možným řešením může být zaměřit se na rozvoj komunikace v rodině. Z výše uvedených interpretací v kategorii Komunikace vyplývá, že komunikace je klíčovým faktorem vztahu mezi rodiči a dětmi. Pro rozvoj zdravé a pozitivní komunikace v rodině by mohly být použity různé strategie, jako například vytvoření pravidelného času na rodinné setkání, kdy by bylo vhodné mluvit o tématech, která jsou pro rodinu důležitá, jako jsou například plány na víkend, zájmy, obavy a problémy. Další strategií může být poskytnutí prostoru dětem k tomu, aby mohly mluvit o svých pocitech a názorech a aby se cítily slyšené a respektované. Rodiče by měli být otevření a empatické vůči dětem a měli by být ochotni naslouchat a reagovat na jejich potřeby. Z výše uvedených interpretací v kategorii Prostředí vyplývá, že různé rodiny mohou mít odlišné priority a preference ohledně toho, jaký způsob podpory vývoje dítěte je pro ně nejvhodnější. Nicméně, jedním ze společných faktorů je snaha o vytvoření pozitivního a podporujícího prostředí pro dítě. Proto by bylo vhodné, aby rodiny vytvořily prostor pro dítě, kde se může cítit bezpečně, chráněně a podporováno, a kde může rozvíjet své zájmy, schopnosti a dovednosti. Rodiče by měli podporovat dítě v jeho snaze objevovat svět a podporovat jeho zájmy. Zároveň by však měli být schopni stanovit jasné hranice a pravidla, aby dítě mělo pocit stability a bezpečí. V kategorii Vlastnosti rodičů bylo zjištěno, že všichni rodiče se snaží být pro své děti oporou a vytvářet s nimi pevné a zdravé

vztahy založené na respektu a lásce. To znamená, že i při rozdílných přístupech k výchově jsou rodiče schopni poskytnout svým dětem lásku, péči a podporu. Jedním ze způsobů, jak podpořit tyto vlastnosti rou rodičů, může být nabídka vhodného vzdělávacího programu, který by se zaměřoval na výchovu a rozvoj rodičovských dovedností. Takový program by mohl obsahovat například kurzy komunikace, řešení konfliktů, správného nastavení hranic a výchovy kladného myšlení. Tyto kurzy by mohly pomoci rodičům zlepšit své dovednosti a porozumění, což by mohlo vést ke zvýšení jejich schopnosti být pro své děti oporou. Dalším možným řešením by mohlo být podpora rodičů ve vytváření komunit, kde by mohli sdílet své zkušenosti a navzájem se podporovat v procesu výchovy svých dětí. Tyto komunity by mohly být fórem pro diskusi a výměnu nápadů a technik, což by mohlo vést ke zlepšení rodičovských dovedností a vytvoření pevných rodinných vztahů. V neposlední řadě by mohlo být užitečné také podpořit rodiče v tom, aby si uvědomovali individuální potřeby a charakteristiky svých dětí. Každé dítě je jiné a potřebuje jiný přístup, a proto je důležité, aby rodiče měli schopnost přizpůsobit svou výchovu a podporu potřebám svých dětí. Pomocí vzdělávacích programů a komunit mohou rodiče získat více informací a znalostí o tom, jak rozpoznat individuální potřeby svých dětí a jak na ně reagovat. Celkově je důležité si uvědomit, že výchova a podpora dětí jsou složité procesy, které vyžadují individuální přístup a respektování potřeb každého dítěte a rodiny. Nabídka vhodných vzdělávacích programů, podpora komunit a povzbuzení k uvědomění si individuálních potřeb dítěte mohou pomoci rodičům v jejich úsilí být pro své děti oporou a podpořit jejich zdravý vývoj.

4. ZÁVĚR

Vývoj osobnosti každého jedince je založen na rodině, domově a rodinném zázemí. Rodina je ovlivňována mnoha faktory, jako jsou věk a vzdělání rodičů, sociální zralost, ekonomická situace a morální hodnoty, které jsou uznávané v rodině. V současnosti mnoho rodin trpí ekonomickými, sociálními a mezilidskými problémy, které vedou k psychickému napětí a častějším rozvodům. Výchova jedince zahrnuje respektování jeho osobnosti, uspokojení potřeb lásky, jistoty, bezpečí, úcty a uznání. Rodina je nezastupitelným článkem výchovy a vzdělávání a je důležité vytvořit domov plný vřelosti, otevřenosti a soudržnosti. Cílem každé rodiny by mělo být vštípit respekt, poslušnost a sebeovládání, což vyžaduje dlouhodobé vlídné a otevřené jednání a vztahy. Nejvýznamnější je však vytvoření poctivého a morálního jedince, který má uznání, respekt a svobodné rozhodování jako součást demokratické výchovy rodiny. V teoretické části práce jsou diskutovány oblasti, jako je obecný pohled na rodinu, její funkce, výchovné styly, problémy současné rodiny a postavení dítěte v ní.

Praktická část práce zahrnuje popis provedeného kvalitativního výzkumu, včetně specifikace výzkumných cílů, výzkumného vzorku, strategie a použitého kódování. V závěru praktické části jsou prezentovány výsledky získané v rámci výzkumu. Z výsledků vyplynulo, že rodiče se snaží pro své děti dělat maximum, udržovat s nimi tradice a zajistit jim bezpečné a klidné zázemí. Moje práce by mohla být v budoucnu dobrým vzorem na výchovu pro rodiče s dětmi, jak už v úplné rodině, tak i v rodině neúplné, kde je zřetelné, že i rodiče, kteří nemají po boku partnera, se snaží pro své děti udělat maximum. Podle mého názoru by rodiče nadále měli svým dětem být dobrým vzorem, protože děti jsou naše budoucnost a život všech rodičů.

Závěrem lze říci, že rodina má klíčový vliv na vývoj osobnosti dítěte. Zdá se, že rodinné prostředí, výchova a vztahy s rodiči mohou ovlivnit různé aspekty osobnosti, jako je sebevědomí, sociální dovednosti, emoční stabilita a mnoho dalších.

Výzkumy naznačují, že rodiče, kteří poskytují dítěti lásku, podporu a jasná pravidla, mají větší pravděpodobnost, že jejich dítě bude mít zdravou osobnost. Na druhé straně rodinné konflikty, nedostatek emocionální podpory a nekonzistentní disciplína mohou mít negativní dopad na psychické zdraví dítěte.

Vzhledem k tomu, že rodina je základem pro rozvoj osobnosti dítěte, je důležité, aby rodiče věnovali pozornost tomu, jakým způsobem vychovávají své děti. Rodiče by měli být vzorem pro své děti a měli by si uvědomit, že jejich chování a vztahy mají velký vliv na to, jak se dítě vyvine.

Další výzkum v této oblasti by mohl zkoumat vztahy mezi rodiči a dětmi v různých etnických a kulturních skupinách, stejně jako vliv různých výchovných stylů na osobnost dítěte. Tyto informace by mohly být užitečné pro rodiče, kteří se snaží vychovávat své děti a mohou pomoci při vytváření programů, které by mohly podpořit pozitivní vývoj dítěte.

5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANTIER, Edwige, 2005. *Dítě toho druhého*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-946-1.

BARRICK, Murray R.; MOUNT, Michael K. The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis. S. 1–26. Personnel Psychology [PDF online]. Wiley Online Library, March 1991 [cit. 2023-04-02]. Roč. 1991, čís. 44, s. 1–26. Volume 44, Issue 1; ABI/INFORM Global. Dostupné online <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1744-6570.1991.tb00688.x>

BOURDIEU, Pierre, 1998. Teorie jednání. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-518-3.

ČÁP, J., ČECHOVÁ, V., & BOSCHEK, P., 2000. Dotazník stylů výchovy pro děti od 8 do 12 let. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR.

ČÁP, Jan, 1996. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV. ISBN 80-85866-15-3.

ČÁP, Jan. MAREŠ, Jiří, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-463-X.

FONTANA, David, 2010. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-725-1.

FUČÍK, Petr a Michaela ŠOLCOVÁ, 2022. *Nové formy rodičovství: střídavá péče a hledání jejich důsledků pro děti – přehledová studie* [online]. 19. Brno: Fakulta sociálních studií MU [cit. 2023-04-16]. ISSN 1803-6104. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/32988

HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

HELUS, Zdeněk, 2011. *Úvod do psychologie: Učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3037-0.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka, 1993. *Mateřská škola jako životní prostor*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-0830-X.

KANTOR, David, LEHR William, 1975. *Inside the family*. San Francisco: Jossey-Bass. ISBN 0875892507.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1996. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-085-5.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1986. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum. ISBN 08-011-86

MATOUŠEK, O. a kol., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.

MÁDROVÁ, Eva, 1998. *Zkuste být dítětem*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-229-7.

MOŽNÝ, Ivo, 1990. *Moderní rodina. Mýty a skutečnosti*. Brno: Blok. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Slon. ISBN 80-86429-58-X.

ONDREJKOVIČ, Peter, 2004. *Socializácia v sociológii výchovy*. Bratislava: Veda. ISBN 802240781X.

PALONCYOVÁ, Jana, Jana BARVÍKOVÁ, Sylva HÖHNE a Věra KUCHAROVÁ, 2019. *Neúplné rodiny* [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí [cit. 2023-04-02]. ISBN 978-80-7416-357-9. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_469.pdf

PÁVKOVÁ, Jiřina, 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální Pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978- 80-247-3470-5.

SATIROVÁ, Virginia, 2006. *Kniha o rodině*. Praha: Práh. ISBN 80-7252-150-0.

SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.

SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. et al., 2008. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-2141-4.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, ISBN 8071783080.

VYHNÁLKOVÁ, Pavla a PLISCHKE, Jitka, 2019. *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů XIII: Začínající učitel v měnící se společnosti*. Recenzovaný sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 7. – 8. listopadu 2017 v Olomouci. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5475-7.

Příloha –vzor rozhovoru s úplnou rodinou (Jana a Lukáš)

Rozhovor č. 1 Úplná rodina

1. Jaké hodnoty a přesvědčení předáváte svým dětem?

Každý si je rovný. Pomáhat ostatním.

2. Jakým způsobem komunikujete s vašimi dětmi?

Povídáme si o všem.

3. Jakým způsobem vytváříte rodinné prostředí, které podporuje pozitivní chování a vývoj osobnosti vašeho dítěte?

Žijeme v úplné rodině, kde se nebojíme ukazovat emoce. I výměna názorů pomáhá.

4. Jakým způsobem řešíte konflikty v rodině?

Někdy výbuchem negativních emocí, jindy vysvětlováním.

5. Jaký vliv má podle vás vaše vlastní osobnost a chování na vývoj osobnosti vašeho dítěte?

Porozumění ostatním, podpora.

6. Jaký vliv má rodinná dynamika na osobnost dítěte a jakým způsobem se snažíte tuto dynamiku udržovat pozitivní?

Jelikož žijeme na vesnici, tak hodně chodíme na procházky do přírody, pečujeme o domácí mazlíčky a rádi jezdíme jako rodina na výlety.

7. Jaký vliv má rodinná tradice a zvyky na vývoj osobnosti vašeho dítěte a jakým způsobem se snažíte tuto tradici udržovat a předávat ji na své děti?

Syn se těší na tradice, takže do budoucna bude dodržovat naše rodinné tradice dál. Například o Velikonocích pečeme společně beránka, u štědrovečerní večeře sedíme pohromadě a od stolu nikdo nesmí vstát, dokud se večeře neukončí.

8. Jakým způsobem podporujete rozvoj osobnosti vašeho dítěte prostřednictvím aktivit, které podnikáte jako rodina?

Jezdíme na různé výlety po památkách, ale rádi máme i ZOO, pravidelně chodíme s naším psem na procházku do přírody a v létě rádi jezdíme na cyklo výlet.

9. Jaký vliv má prostředí, ve kterém vaše dítě vyrůstá, na jeho osobnost a jak se snažíte zajistit vhodné prostředí pro jeho rozvoj?

Spousta pomůcek a aktivit do vzdělávání.

10. Jakým způsobem se snažíte komunikovat s vašimi dětmi, abyste se cítili slyšeni a respektováni?

Klidně a trpělivě.

11. Jakým způsobem se snažíte podpořit osobnost dítěte v různých oblastech, jako jsou např. jeho zájmy, vzdělání, sociální vztahy atd.?

Tím, že chodí na kroužky, tráví syn čas s kamarády a v přírodě. Jeho kroužkem je rybaření.

12. Jakým způsobem podporujete sebevědomí vašeho dítěte?

Právě tím, že má plno dalších aktivit mimo školu.

13. Jakým způsobem se snažíte pomáhat vašemu dítěti při řešení osobních problémů?

Snažíme se ho vyslechnout a pokusit se mu pomoci, pokud tedy o pomoc stojí.

14. Jaký vliv má podle vás příklad, který dáváte svým dětem svým vlastním chováním, na jejich osobnost a vývoj?

My samozřejmě doufáme, že příklad je pouze pozitivní a bude z něho v dospělosti dobrý člověk.

15. Jakým způsobem se snažíte udržovat zdravé rodinné vztahy?

S rodinou se navštěvujeme, pořádáme rodinné oslavy a i jen posezení u kafička.

16. Jakým způsobem se snažíte zajistit, aby vaše dítě mělo prostor pro projevy svých názorů a zájmů?

My si rádi vždy večer sedneme a hodně si povídáme. Jaký byl náš den (ve školce-v práci). A samozřejmě probíráme více věcí a syn má prostor říct co mu leží na srdci. Takže rozhovorem.

17. Jakým způsobem se snažíte pomoci vašemu dítěti s rozvojem jeho emocionální inteligence?

Jak už jsme řekli, rádi si povídáme, ale také se synem čteme knížky.

18. Jakým způsobem podporujete nezávislost vašeho dítěte?

Učíme ho hodně samostatnosti, necháváme ho jít samotného ven mezi své kamarády.

19. Jak se snažíte udržovat pozitivní vztah mezi sebou jako rodiče?

Trávíme spolu čas a rozhodně nevyhledáváme zbytečné konflikty.

20. Jakým způsobem se snažíte zajistit, aby vaše dítě mělo dostatek prostoru pro projev své kreativity?

Všemi možnými prostředky. Například si malujeme, a nebo si zpíváme (i když jedeme v autě), když byl syn menší, tak jsme hráli i na hudební nástroje, ale to se mu už moc nelíbí.